

Stanislav Križovský, Peter Havaj

Bezpečnostné vzdelávanie – príspevok pre riešenie problematiky Rómov

Scientific Bulletin of Chełm - Section of Pedagogy nr 1, 105-115

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BEZPEČNOSTNÉ VZDELÁVANIE – PRÍSPEVOK PRE RIEŠENIE PROBLEMATIKY RÓMOV

STANISLAV KRIŽOVSKÝ , PETER HAVAJ

Vysoka škola bezpečnostného manažérstva v Košiciach

ABSTRAKT: Vzdelávanie, predmetom ktorého je výchova pre bezpečnosť umožňuje rozvoj rôznych foriem ľudského správania. Majorita vníma Rómov spravidla ako jednotnú skupinu, ktorá sa odlišuje a žije na okraji spoločnosti. Sociálne vylúčenie a diskriminácia Rómov vo verejných veciach je dôležitým faktorom ovplyvňujúcim prístup Rómov k pracovným príležitostiam, vzdelaniu, kultúre a ďalším verejným službám. Problematika Rómov je jednou z mnohých tém, ktoré rezonujú v našej spoločnosti. Nie je to len problém slovenský, ale aj celosvetový, no najmä európsky. I v zahraničí hľadajú cesty prístupu k tomuto etniku.

KLÚČOVÉ SLOVA: rómsky problém, mládež, prevencia, občianska bezpečnosť

Bezpečnosť

Bezpečnosť je jedným zo základných pojmov nie len v bezpečnostnej politike. Každá ľudská činnosť má svoj bezpečnostný aspekt, počnúc bezpečnosťou mostných konštrukcií, cez bezpečnosť v domácnosti po bezpečný pohyb na ulici. Všeobecne pod bezpečnosťou rozumieme to, že to čo robíme alebo s čím sa stretávame nám nespôsobí ujmu, respektíve že možnosť vzniku tejto ujmy je minimalizovaná na akceptovateľnú mieru.

Na definovanie bezpečnosti môžu byť samozrejme rôzne názory. Jednou z definícií je: Bezpečnosť môžeme chápať taký stav, keď ochrana chránených záujmov je na takej kvalitatívnej a kvantitatívnej úrovni, že riziko ich poškodenia je akceptovateľné. Bezpečnosť nemá absolútnu hodnotu, ale je relatívna a dynamická veličina. Miera bezpečnosti vyjadruje veľkosť ohrozenia chránených záujmov. Pojem chránené záujmy je použitý ako všeobecný termín na zahrnutie skutočností, ktoré sú vymedzené ako záujmy, ochrana ktorých je dôležitá. Tieto môžu zahŕňať rôzne spektrum záujmov: „Požadovaná úroveň bezpečnosti je dosiahnutá vtedy, keď pre normálny (štandardný) priebeh činnosti (chod systému) nie je

potrebné prijímanie špecifických opatrení“¹.

Bezpečnostné vzdelávanie ako prínos praktických výsledkov vedeckého bádania v bezpečnosti. Bezpečnosť sama o sebe je súčasťou nášho edukačného procesu celý život. O bezpečnosti sa učia už malé deti, keď im rodičia vysvetľujú čo je pre nich bezpečné. Súčasťou bezpečnostno-edukačného procesu je sekuritológia ako veda o bezpečnosti. Touto problematikou sa zaoberá aj prof. dr hab. Paweł Tyrała.

Prof. dr hab. Paweł Tyrała sa ako pedagóg sa pričínal do novodobého formovania edukačného programu v bezpečnosti. Objasnil, že bezpečnosť má rozhodujúci podiel v ľudských potrebách a preto by sme túto hodnotu nemali odignorovať v procese vychovávaní a učení. Jeho úloha v edukačnom procese smeruje k sekurotológií. Vo všeobecnosti možno myšlienku bezpečnosti v živote vyjadriť nie len prostredníctvom odborných, či spoločenských aktivít, ale aj v jednotlivých fázach výchovno-vzdelávacieho procesu, čo podčiarkuje dôležitosť pedagogického chápania bezpečnosti.

Vzdelávanie, predmetom ktorého je výchova pre bezpečnosť umožňuje rozvoj rôznych foriem ľudského správania. V procese výučby je potrebné brať do úvahy, že ľudské aktivity sú zamerané na uspokojovanie súčasných i budúcich potrieb s cieľom zlepšiť život, pričom toto uspokojovanie môže prebiehať aj v nebezpečnej situácii. O bezpečnostnom vzdelávaní y sme mohli hovoriť ako o obsahu teoretických a praktických vedomostí o ochrane osôb a majetku a ich využitia. Podstatou bezpečnostného vzdelávania je analytická činnosť, ktorá by mala byť zameraná na odvrátenie a minimalizáciu rizík rôznej formy a príčin. Osobitné problémy vznikajú pri skúmaní a stanovení foriem a metód výberu obsahu vyučovania a výchovno-vzdelávacej činnosti, aby jedinec z jednej strany dokázal rozpoznať znaky nebezpečného konania iných osôb i inštitúcií, dokázal ho predvídať a čeliť mu, na druhej strane aby sa sám správal v súlade s právom a morálkou. Vysvetlenie týchto špecifických pedagogických problémov si vyžaduje pochopenie rozsahu a štruktúry bezpečnosti. Všeobecná teória vzdelávania by mala byť základom pre formulovanie zásad vzdelávania v oblasti bezpečnosti. Našou povinnosťou je akceptovať bezpečnosť ako spoločenský jav každého z nás. Nie je možné aby sme stávali len na intuícii ale je potrebné aj praxeologický projektovať vzdelávanie v bezpečnosti².

¹Zob. K. Holcer, V. Porada, *Úvod do teórie a metodológie policejnych vied, Policajná akadémia ČR, Praha 2004.*

² Zob. P. Tyrała, *Sekuritologia. Bezpieczenstwo kompleksowe*, Rzeszów 2010.

Problémy rómskeho etnika

Problematika Rómov je jednou z mnohých tém, ktoré rezonujú v našej spoločnosti. Nie je to len problém slovenský, ale aj celosvetový, no najmä európsky. I v zahraničí hľadajú cesty prístupu k tomuto etniku.

Medzi sociálne problémy týkajúce sa rómskej menšiny patria:

- vysoká miera nezamestnanosti
- väčšinou dlhodobá nezamestnanosť
- nízka úroveň vzdelanosti a kvalifikácie
- zlých bytových podmienok
- nižšia životná úroveň
- vysoká miera závislosti na sociálnych dávkach

Majorita vníma Rómov spravidla ako jednotnú skupinu, ktorá sa odlišuje a žije na okraji spoločnosti. Sociálne vylúčenie a diskriminácia Rómov vo verejných veciach je dôležitým faktorom ovplyvňujúcim prístup Rómov k pracovným príležitostiam, vzdelaniu, kultúre a ďalším verejným službám. Ich vylúčenie na Slovensku pramení z kombinácie historických, kultúrnych, sociologických a geografických faktorov.

Medzi hlavné odlišnosti „životnej filozofie“ Rómov možno zahrnúť:

a) minimálny alebo žiadny vzťah k veľkému majetku, respektíve nehnuteľnému majetku, ktorý pri kočovnom spôsobe života predstavuje prekážku pri doprave. Z toho pravdepodobne pramení „láska“ k drahým kovom, resp. malým cenným veciam, ktoré vzhľadom na svoje minimálne rozmery majú veľkú hodnotu a môžu mať v budúcnosti význam na prežitie. Taktiež z toho pramení i dnešná neúcta a nešetrný vzťah k „pevným“ domov a bytom, čo sa prejavuje nízkym štandardom bývania a devastáciou obydli;

b) vysoká závislosť na príslušníkoch svojej komunity a z nej sekundárne vyplývajúca závislosť na mienke tejto komunity, nakoľko v minulosti boli malé kočovné spoločnosti životne závislé na veľmi úzkej spolupráci jednotlivých členov i rodín týchto kočovných spoločností navzájom, ako prioritnej záruky prežitia. Sekundárna závislosť na mienke členov svojej komunity má prioritný význam pri chovaní sa Róma pred nimi, bude spravidla diametrálne iné, ako keď koná sám, resp. v prítomnosti „nerómov“. Z týchto skutočností taktiež vyplýva fakt, že Rómovia si omnoho viac vážia priateľstvo, kamarátstvo - ktorým dávajú oveľa väčší zmysel ako ostatné majoritné spoločnosti, pričom sú ochotní mať takéto vzťahy i s „nerómskymi“ priateľmi či kamarátmi. Na druhej strane dľžno dodať, že ak dochádza v priateľskom, resp. kamarátskom vzťahu k určitej nekorektnosti, sú Rómovia

ochotní túto nekorektnosť penalizovať najkrajnejšími prostriedkami, vrátane ublíženia na zdraví, v krajnom prípade aj usmrtenia;

c) absencia vzťahu, respektíve minimálny väzba ku konkrétnej lokalite, spôsobená a „geneticky zafixovaná“ predchádzajúcim kočovným životom a z nej prameniaca;

d) ochota na zmenu prostredia, čo spôsobuje že pre Róma nie je problém zmeniť miesto pobytu .To by čiastočne aj vysvetľovalo to, že Rómom nepôsobí až taký stres výkon trestu odňatia slobody, ako u väčšiny „nerómskej“ spoločnosti, čo okrem iných faktorov posúva morálnu hranicu medzi zákonnosťou a nezákonnosťou do iných dimenzií u Rómov;

e) mnohodetnosť rómskych rodín, ktorá v minulosti zaisťovala prežitie rodu vzhľadom k vysokej morbidite a mortalite v zlých životných podmienkach. V súčasnej dobe, keď sú podmienky na život priaznivejšie a mortalita sa znížila na úroveň ostatnej spoločnosti a to spôsobilo „populačnú explóziu“ u rómskej komunity spôsobenej jej tradičným názorom na počet detí v rodine. Mnohodetnosť sekundárne, i keď v určitom slova zmysle virtuálne, spôsobuje vlastnej komunite paradoxne i ďalšie problémy a to hlavne pri vysokej miere nezamestnanosti, čím ich ešte viac vytláča na okraj spoločnosti;

f) uznávanie vlastných autorít i noriem spôsobené predchádzajúcimi formami života, kde vzhľadom na vysokú mobilitu a meniace sa prostredie sa často menili aj právne, neprávne normy v prostrediach, v ktorých Rómovia dočasne prebývali. Táto častá zmena právnych i neprávnych noriem neumožňovala kočujúcim Rómom prispôbiť sa im a práve naopak vynútila si postupom času vznik vlastných „právnych“ a morálnych noriem, ktoré boli často v rozpore s miestnymi normami väčšinového obyvateľstva. Kočovný spôsob života si vynútil v nepriaznivých životných podmienkach vznik autorít, ktoré improvizovaným „vojenským“ spôsobom s nedeliteľnou právomocou a zodpovednosťou nahrádzali v malých spoločenstvách funkciu štátu – teda „zákonodarnú“ a výkonnú moc, „súdy“ ale i správu týchto malých kočujúcich spoločenstiev. Tieto „autority“ spravidla u Rómov predstavujú „vajdovia“;

g) vyššia miera rešpektu pred divou zverou, spôsobená taktiež kočovným spôsobom života, kde zaplachtené vozy i káry Rómov predstavovali iba chatrnú ochranu pred divou zverou (tigrami, medveďmi a vlkami) v kontraste s „kamennými“ pevne uzavretými domami majoritnej spoločnosti. Tu pravdepodobne možno hľadať i zdroj ich rešpektu resp. strachu pred psami, ktoré im pripomínajú vlkov, ktorí boli v minulosti častým zdrojom „problémov“ migrujúcich Rómov.

Vzdelávanie Rómov

Zlepšenie kvality života všeobecne by sa malo začať vzdelaním. Bežné predsudky, o Rómoch hovoria, že zvyčajne si veľmi nevážia vzdelanie, jednak ho považujú za zbytočné, namáhavé a ťažké. Preto navrhujeme Program vzdelávania Rómov ,ktorý bude obsahovať rad opatrení smerujúcich k zvýšeniu pripravenosti rómskych detí na vstup do školy. Etnikum chápe školu ako nedôveryhodnú inštitúciu, vzdelanie je nedocenené, dokonca sa chápe ako prostriedok odcudzenia detí a rodičov. Pri nástupe do školy býva častým hendicapom nevyhovujúce bývanie, životospráva, zlý psychický a fyzický stav. Absolvovaním základných a špeciálnych škôl sa vzdelávanie rómskych detí končí. Normy a príkazy, ktoré škola požaduje plniť, sú pre nich cudzie, vyvolávajú neistotu a nervozitu. Okrem príkazov sa v škole používajú pre nich cudzie zvyky, postoje, hodnoty i jazyk. Školu často chápu ako inštitúciu, ktorá nie je reprezentantom ich spoločnosti, správa sa k nim represívne a vyvoláva nedôveru. Vzdelanie, ktoré môžu ich deti v škole získať, sa veľmi necení, lebo neprináša poznatky a zručnosti, potrebné na život v rómskej komunite.

Rómske deti sa preto ťažie prispôsobujú požiadavke systematickej práce v škole. Nemajú rozvinuté schopnosti sústrediť sa, kontrolovať svoje správanie, učiť sa naspamäť. Napriek týmto odlišnostiam a komplikácii školskej úspešnosti rómskych detí sa kladie dôraz na ich vzdelávanie použitím špeciálnych pedagogických a výchovných postupov. Vzdelanie je základnou cestou ich postupného vymanenia sa z nepriaznivého sociálneho postavenia a úspešného začlenenia sa do spoločnosti. Postoj k problematike výchovy a vzdelávania samotných rómskych detí a mládeže, hodnotím negatívne, nakoľko vzdelanie pre túto minoritu sa javí ako nepodstatné, namáhavé a ťažké. Je dobré a prospešné, aby sme vo väčšej miere priamo zainteresovali aj samotných Rómov, aby sa podieľali vlastnou iniciatívou na riešení problémov. Cesty k spolunažívaniu s Rómami sú rôzne, dotýkajú sa nás všetkých. Preto by mala celá spoločnosť smerovať k vytvoreniu celospoločenskej atmosféry spolupráce. Rómovia cez svojich predstaviteľov inteligencie by mali pochopiť, že ak chcú žiť v majoritnej spoločnosti v zhode s ňou, musia rešpektovať zákony, normy a pravidlá. Nezastupiteľnú úlohu najmä v menších dedinách a osadách má pri práci s rómskym etnikom činnosť kňazov. Mnoho Rómov je veriacich, ich spôsob života je omnoho kultúrnejší. Vhodné slovo a autorita kňaza akéhokoľvek vierovyznania je pre mnohých z nich posvätné.

Riešenie problému rómskeho etnika v spoločnosti možno vidieť na dvoch úrovniach:

1. Celospoločenská

- tu by sa naplňal program vlády vo vzťahu k rómskej problematike
- podporovať boj proti negramotnosti, pomáhať pri začleňovaní sa Rómov do spoločnosti
- robiť preventívne opatrenia, podporovať Rómov v nezamestnanosti pri hľadaní pracovných príležitostí.

Nevyhnutné je podporovať vzdelávacie, osvetové zariadenia, ktoré sprostredkujú tradície rómskej kultúry. Na úrovni samospráv miest a obcí by mali podporovať socializáciu Rómov, naplňovať ich potreby vyplývajúce z ich tradícií a špecifických črt³.

2. Individuálna

Vo vzdelávaní detí a mládeže treba rešpektovať ich biologické a psychologické zvláštnosti, najmä akceleráciu v uvedených aspektoch, a v súlade s tým vytvárať individuálne programy vzdelávania⁴.

Rómski asistenti môžu vzdelávať matky, vychovávateľky, upozorniť ich na zlé dôsledky pedocentrickej výchovy, najmä na pestovanie sebaovládania v ďalšom živote.

Projekt DLU – Detská letná univerzita

Cieľom projektu realizovanom na Vysokej škole bezpečnostného manažérstva v Košiciach je pútavou formou prispieť k formovaniu právneho povedomia školskej mládeže, k utváraniu kladného vzťahu k ochrane osôb a majetku a tým prispieť k realizácii stratégie kriminality v jednej z jej kľúčových oblastí. Vedecké ciele projektu sú postavené na základe zistenia vplyvu výchovy a vzdelávania na vzťah žiakov základných škôl k problematike bezpečnosti, ochrany osôb a majetku, kriminalite a iných negatívnych javov. V zmysle cieľov riešenia projektu sa navrhuje zaviesť na základných školách výukový predmet „NÁUKA O BEZPEČNOSTI“

V intencionálnom priebehu transferu vedeckých poznatkov do bezpečnostnej praxe je v rozsiahlej časti spomínaný aj edukačný proces. Intencionálny proces ovplyvňuje konkretizáciu všeobecných cieľov edukačného procesu. Z tohto pohľadu je možné edukačné procesy pre potreby bezpečnosti členiť na také, v ktorých je najmenšia miera intencionality, napr. obyvatelia sa spontánne oboznamujú napríklad s metodikou poskytovania prvej pomoci, alebo so zásadami ich prípadnej evakuácie pri možnom ohrození

³ Por. M. Zelina i in., *Vzdelávanie Rómov*, Bratislava 2002, s. 205.

⁴ Por. A. Olak, *Bezpieczeństwo wewnętrzne zachowania agresywne uczniów i młodzieży w szkole*, w: *Bezpečné Slovensko a Európska únia*, Košice 2010, s. 376-385. Zob. M. Mesároš, S. Križovský, A. Olak, *Bezpečnostné vzdelávanie v boji proti obchodovaniu s ľuďmi*, UPJŠ 2009.

prostredníctvom, pre tento účel pripravených, televíznych programov, letákov alebo iných mediálnych prostriedkov⁵.

Ďalej sú to edukačné procesy, v ktorých sa uplatňuje zámerné, intencionálne, ale neriadené učenie. Medzi také patria najmä osvetové prednášky, besedy s obyvateľmi, ukážky rôznych predmetov a činností, spojené s ich praktickým vykonávaním, na ktorých je účasť obyvateľov dobrovoľná. Typickým prípadom takéhoto učenia je napríklad dobrovoľná a spontánna divácka účasť obyvateľov pri uskutočňovaní rôznych ukážok a cvičení v teréne⁶. Najvyššiu mieru intencionality majú edukačné procesy riadené, čiže plánované, organizované a kontrolované vzdelávanie - prevažne inštitucionalizované, rôzne typov edukačných procesov v rôznych inštitúciách. V edukačných procesoch pre potreby bezpečnosti sú v špecifickej podobe zrejmé preferencie všetkých uvedených oblastí vzdelávania dospelých. Vzhľadom na skutočnosť, že v demografickej štruktúre obyvateľov Slovenskej republiky, osobitne u Rómov, tvorí značnú časť populácia detí a mládeže, v procese transferu vedeckých poznatkov do činnosti tejto skupiny obyvateľov je potrebné rešpektovať ontogenetické zvláštnosti tejto skupiny.

Rozpracovanie základných vedeckých prístupov k modernej koncepcii edukácie pre potreby bezpečnosti v nastávajúcom období, charakteristickom nárastom intenzity a frekvencie rizík a ohrození v rôznych oblastiach života spoločnosti si vyžaduje:

- dôsledne charakterizovať jednotlivé skupiny subjektov, ktoré sa podieľajú na edukačných procesoch pre potreby bezpečnosti;
- ujasniť si prístupy k formulácii a konkretizácii cieľov edukačných procesov pre potreby bezpečnosti;
- ujasniť si možnosti nového kurikulárneho a modulového usporiadania obsahu edukácie pre potreby bezpečnosti;
- analyzovať organizačné formy a edukačné koncepcie, umožňujúce zvýšiť účinnosť edukácie pre potreby bezpečnosti;
- analyzovať edukačné metódy a prostriedky, ktoré môžu prispieť ku zvýšeniu aktivity a poznávacej motivácie účastníkov edukačných procesov pre potreby bezpečnosti.

Cieľovými skupinami projektu sú žiaci základných škôl, projekt je určený práve pre tú vekovú skupinu mládeže, ktorá už je schopná posúdiť, čo je správne a čo nie, dokáže

⁵ Por. A. Olak, *Bezpieczeństwo wewnętrzne...*, dz.cyt., s. 376-385.

⁶ Por. F. Kozaczuk, *Niebezpieczne zachowania nieletnich*, w: *Bezpečné Slovensko a Európska únia*, Košice, 2008. Zob. S. Križovský, *Polovojenské gardy a bezpečnosť*, w: *Bezpečné Slovensko a Európska únia*, Košice 2008, s. 103-105.

pochopiť čo je to kriminalita a ako možno proti nej bojovať. Mládež zúčastnená na projekte je nielen pasívnym prijímateľom ponaučení, prípadne pozorovateľom, ale aktívne sa zapája do jednotlivých činností – práca na mieste trestného činu, zaisťovanie kriminalistických stôp, obsluha bezpečnostných zariadení.

Vedecké ciele projektu sú postavené na základe zistenia vplyvu výchovy a vzdelávania na vzťah žiakov základných škôl k problematike bezpečnosti, ochrany osôb a majetku, kriminalite a iných negatívnych javov.

Návrh obsahového zamerania bezpečnostného vzdelávania žiakov základných škôl

- Študijný program: Náuka o bezpečnosti

Cieľovou skupinou pre výuku predmetu sú žiaci základných škôl v rozsahu veku 10 až 12 rokov.

- Obsahové zameranie:

Cieľom obsahového zamerania predmetu Náuka o bezpečnosti je základné získanie vedomostí, návykov a správania sa žiakov základných škôl pred negatívnymi protispoločenskými javmi, pred rôznymi druhmi trestnej činnosti, pred organizovanou kriminalitou ako aj pred terorizmom a rozpoznaníu ich sprievodných znakov.

- Tematický plán

Obsahové zameranie:

- Bezpečnostné zložky SR a legislatíva
- Rozdelenie bezpečnostných zložiek a ich kompetencie
- Charakteristika trestnej činnosti
- Dohovor o právach dieťaťa

Cieľom tohto učebného bloku je primerane veku oboznámiť žiakov o štruktúre bezpečnostných zložiek Slovenskej republiky a ich kompetenciách pri oznamovaní, riešení, rozhodovaní a výkone ich právomoci v zmysle práva.

Žiakov bližšie oboznámiť s trestnou zodpovednosťou a dôsledkami za protiprávne konanie.

Oboznámiť bližšie žiakov s medzinárodným Dohovorom o právach dieťaťa a morálnymi princípmi stanovenými v Deklarácii práv dieťaťa prijatými VZ OSN.

- Násilie
 - a) Domáce násilie
 - b) Šikanovanie a útlak

Cieľom tohto učebného bloku je oboznámiť žiakov o znakoch a prejavoch domáceho násillia, spôsobe oznamovania takéhoto konania a primerane ich veku o poslaní dobrovoľných organizáciách pôsobiacich proti útlaku žien a detí⁷. Špecifikovať prejavy hrubého nátlaku, šikanovania, rasovej diskriminácie a ostatných asociálnych prejavov, oboznámiť žiakov s možnosťami oznamovania takýchto konaní a ich trestnoprávných dôsledkov.

➤ Návykové látky:

- a) delenie
- b) distribúcia
- c) užívanie
- d) dôsledky

Cieľom tohto učebného bloku je oboznámiť žiakov s rizikami a následkami užívania omamných a psychotropných látok, s ich všeobecným delením a účinkami na organizmus. S formami ich distribúcie a trestnoprávnymi dôsledkami.

Ochrana majetku a bezpečnosť osôb

- a) Charakteristika a zásady ochrany majetku
- b) Riziko, ohrozenie a nebezpečenstvo osôb

Cieľom tohto učebného bloku je oboznámiť žiakov s charakteristikou, zásadami a postupmi pri ochrane majetku, zásadami správania sa v rizikových momentoch nátlaku vstupu do obydlia cudzími osobami .

Rozpoznať možné riziko, ohrozenie a nebezpečenstvo hroziace konaním iných osôb. Primerane ovládať konanie v týchto situáciách nácvikom v modelových momentoch.

- Zbrane a výbušniny

- a) Charakteristika brzan
- b) Charakteristika výbušnín

Cieľom tohto učebného bloku je oboznámiť žiakov s charakteristikou zbraní a výbušnín, schopnosťou rozpoznať ich základné delenie podľa druhov a konštrukcie. Ovládať situácie v súvislosti s náhodnými stavmi ich nálezu a schopnosti poznať ich nebezpečenstvo pri manipulácii s nimi.

Bližšie oboznámiť žiakov o nebezpečnosti pokusov domácej výroby zábavnej pyrotechniky a manipulácie s týmito prostriedkami bez dozoru dospeljej osoby.

⁷ Por. L. Kováčová, *Bezpečnostné vzdelávanie z pohľadu vysokoškolskej pedagogiky*, Košice 2010.

➤ Kriminalistika

- a) Základy a zásady kriminalistiky
- b) Identifikácia stôp

Cieľom tohto učebného bloku je primerane oboznámiť žiakov so základmi a zásadami kriminalistiky. Bližšie sa oboznámiť s druhmi stôp a ich významom pri odhaľovaní trestnej činnosti, s možnosťami ich zabezpečenia pred zničením alebo poškodením.

➤ Dopravná bezpečnosť

- a) Účastník cestnej premávky

Cieľom tohto učebného bloku je oboznámiť žiakov so zásadami správania sa účastníkov cestnej premávky, dodržiavaním pravidiel týchto účastníkov, výstroje cyklistov a chodcov v modelových situáciách.

➤ Bezpečnostné a informačné technológie

- a) Bezpečná hlasová komunikácia
- b) Informačno-technologická bezpečnostná komunikácia
- c) Ochrana osobných údajov

Cieľom tohto učebného bloku je oboznámiť žiakov so zásadami bezpečnej hlasovej komunikácie, podávania informácií prostredníctvom týchto technológií.

Primerane veku ovládať zásady riadeného aj neriadeného poskytovania informácií prostredníctvom informačno-technologických prostriedkov a možnosti ich zneužitia.

Poznať zásady ochrany osobných údajov požadovanými cudzími osobami a možnosti ich zneužitia.

• Metodické pomôcky

Pre naplnenie cieľa výskumného projektu „Letná detská bezpečnostná univerzita 2011“ a jeho zavedenie do výučby základných škôl pre žiakov v rozsahu veku 10 až 12 rokov v súlade s navrhovaným výukovým programom sa odporúča využívanie metodických pomôcok:

- Dostupnej odbornej literatúry (VŠBM v Košiciach)
- Spracovaných záverečných prác na danú problematiku
- Spracovaných diplomových prác na danú problematiku
- Ostatných periodík k danej problematike
- Riadené dokumenty spracované na základe empirických poznatkov odborného personálu (VŠBM v Košiciach)
- Dostupné multimediálne nosiče k danej problematike

Profil žiaka

Žiak základnej školy v závere školského roku po absolvovaní predmetu „Náuka o bezpečnosti“ bude pripravený a schopný poznať štruktúru a kompetencie bezpečnostných zložiek kompetentných pri oznamovaní, riešení, rozhodovaní a výkone ich právomoci v zmysle práva, vnímať trestnú zodpovednosť a dôsledky za protiprávne konanie, poznať práva dieťaťa, rozpoznať násilné konanie, šikanovanie, útlak a spôsoby oznamovania takéhoto konania, rozpoznať nebezpečenstvá užívania omamných a návykových látok, vedieť sa orientovať v nepredvídaných situáciách ohrozenia a nežiaducim nátlakom cudzej osoby, rozpoznať nebezpečenstvo hroziace s manipuláciou so zbraňou a výbušnými látkami, dokáže rozpoznať kriminalistické identifikácie, bližšie spozná zásady správania sa účastníka cestnej premávky a z nej vyplývajúce nebezpečenstvá, jeho vedomiu budú známe riziká vyplývajúce z nedodržania zásad ochrany osobných údajov a bezpečnej komunikácie v prostriedkoch informačných technológií⁸.

Tento príspevok bol spracovaný v rámci výstupov výskumného projektu „Analýza vzťahu školskej mládeže k problematike občianskej verejnosti“ ktorý bol realizovaný v rámci programu prevencie „Letná detská bezpečnostná univerzita 2011“ s podporou Rady vlády pre prevenciu kriminality. Evidenčné číslo IP11/ÚOB/2011/Križovský, na VŠBM v Košiciach.

SAFETY EDUCATION - CONTRIBUTION TO SOLVING PROBLEMS OF ROMA

STANISLAV KRIŽOVSKÝ, PETER HAVAJ

ABSTRACT: Education, which is the subject of education for security enables the development of various forms of human behavior. Majority of Roma generally perceived as a homogeneous group which is different and lives on the margins of society. Social exclusion and discrimination of Roma in public affairs is an important factor influencing the access of Roma to employment, education, culture and other public services. The problem of the Roma is one of many themes that resonate in our society. It is not only Slovak problem, but also worldwide, but mainly European. I travel abroad seeking access to this ethnic gro.

KEY WORDS: Roma problem, youth, prevention, civil security

⁸ Zob. P. Mazur, *Kultura prawna a wychowanie do bezpieczeństwa życia codziennego i pracy*, w: *Edukacja – praca – bezpieczeństwo*, red. M. Rybakowski, Zielona Góra 2009, s. 99-107.